

MERKKIPÄIVIÄ

Sandra Seppänen 95 vuotta

Tröppilän Santra, vuokkiniemeläinen muistiniekkä, vietti 95-vuotispäiväänsä huhtikuun 29. päivänä Kauhajoella lastensa ja ystäviensä parissa.

Sandra on syntynyt Vuokkiniemen Kaskolassa. Hänen isänsä Iikka Lipkin siirtyi monen muun vuokkiniemeläisen muassa Amerikkaan 1900-luvun alussa ja jäi sinne. Sandran äiti oli Iro Mäkelä Tsenan kylästä. Veli Teppo ja sisar Olga muuttivat Suomeen, Teppo oli kauppiaina Kauhajoella ja Olga vuokkiniemeläisen Ville Luodon vaimona Kurikassa.

Ennen miehelään menoa Sandra kalasteli Kuittijärven vesillä ja vei kalaa kyläläisille, mm. isoisälleni Ontrei Keynäälle. Rekikelin aikana Sandra ajoi rahtia. Kajaaniin ja Vienan Kemiin vietiin kalaa, metsänriistaa ja turkiksia, kotiin tuotiin erilaisia tarvikkeita, työkaluja, vaatetta ym.

Sandra Seppäsen ensimmäinen aviomies oli Sepän Spierein Teppana Vuokkiniemeltä. Avioliitto Teppo Seppäsen kanssa solmittiin v. 1918 ja parissa vuodessa tuli kaksi poikaa, joista vanhempi kuoli nuorella iällä isorokkoon, ja nuorempi poika Jussi eli ja asui Neuvosto-Karjalassa kuolemaansa saakka vuoteen 1990. Teppo Seppänen tuli muiden pakolaisten mukana Suomeen 1920-luvun alussa mutta Sandra jäi Karjalaan.

Vuonna 1928 Sandra meni uusiin naimisiin Sepän Petrin Alekseille. Heille siunaantui 3 poikaa ja 3 tytärtä: Elias, Aleks, Ville, Aino, Oii ja Irma. Elias asuu Ruotsissa, muut lapset Suomessa. Aleks Seppänen kuoli v. 1984 Kauhajoella.

Sandra Seppänen työskenteli Vuokkiniemellä Tarton rauhajan jälkeen kolhoosissa ja sittemmin parin vuosikymmenen ajan pyykkärinä puolustusvoimissa.

Vuonna 1944 Sandra muutti perheineen Suomeen asettuen Kauhajoelle Teppo-veljensä kotipaikalle. Hän on ahkera tikuttaja, sukkaa ja lapasia on joulupaketeissa. Sunnuntaisin mennään kirkkoon, huivi on olkapäällä. Näkö ja kuulo ovat viime vuosiin saakka säilyneet terävinä.

Sandra Seppänen on ollut erinomainen Vuokkiniemen vanhoja perinteitä ja oloja taitava tietolähde nykypolville. Pertti Virtaranta on saanut häneltä aineistoa kirjaansa Karjalaisia sananlaskuja ja arvoituksia. Vanhojen tämän vuosisadan alussa otettujen valokuvien tunnustajana hänen tietonsa ovat olleet erittäin arvokkaita. Moni Vuokkiniemeltä juuriaan etsivä on Sandra-tädin muistin lonkeroista löytänyt uusia sukulaisia.

Käydessäni tapaamassa Sandra Seppästä viimeksi puoli vuotta sitten hän kertoi vanhuudenvaivoistaan: kun vieraana on kaksi eri asioista samanaikaisesti puhuvaa, niin ei enää molempia pysty seuraamaan. — Meikäläisellä on vaikeutena pysyä yhdenkin kärryillä.

Karjalan Sivistysseura esittää sydämelliset onnitelunsa korkean iän päiväsankarille. (P. Keynäs)

80 vuotta täytti 14.6.91 Ruotsin Boråsissa Sandra M a k s i n e n o.s. Remsu Vuokkiniemestä. Hänen äitinsä oli Jehrämän Jyrin tyttö Muarie Tollonjoen kylästä, perinteentaitajana erinomaisen tunnettu samoin kuin sisarensa Iro. Sandran isä Taavitsaisen Riiko kaatui I maailmansodassa Riian rintamalla v. 1914.

Sandra tuli äitinsä ja sisarustensa kera Suomeen 1922. Täällä elettiin mm. Peräseinäjoella ja Kiuruvedellä, missä Sandra jatkoi yhden talven ajan Vuokkiniemessä v. 1921 Nasto Lesosen johdolla aloittamaansa koulunkäyntiä.

Viime sotien jälkeen, kevättalvella 1948 Sandra ja hänen puolisonsa Aleks (heimosoturi, kotoisin Tunkualta) siirtyivät alaikäisine lapsineen olosuhteiden pakosta Ruotsiin. Matka Perämeren jäitä yön selässä ei ollut helppo; aikuiset hiihtivät ja vetivät lapsia perässä kelkassa, mutta perille päästiin. — Ruotsi tarjosi toiseen kertaan maanpakolaisiksi joutuneille uuden kotimaan ja — kovalla työllä toimeentulon.

Nyt aviomies on jo tuonilmaisissa ja lapset ovat maailmalla. Neljä heistä asuu Boråsissa, yksi Kanadassa. Sandra elelee yksin ja on edelleen mukana Kalevan Kansa Kerhossa, tiistaiseurassa sekä jälleen elpävän seurakunnan toiminnassa, puuhannut emäntänä monissa tilaisuuksissa jne. Näissä kaikissa hän on ollut aktiivinen aivan alusta lähtien. Tämä on huomattu Pohjanlahden tällä puolellakin; seuramme 80-vuotisjuhlakokouksessa Sandra palkittiin KSS:n ansiomerkillä. Lycka till!

Nelli Parpei.

Eläkkeelle siirtynyt ikinuori vanhainkodin johtajatar Nelli P a r p p e i täyttää 75 vuotta 9.7.91 .

Nelli on Suojärven ensimmäisen kansakoulunopettajan Matti Homeen nuorin tytär. Hänen äitinsä oli toisesta Suojärven mahtisuvusta Trofimoffeista.

Kun Matti Home tunnettiin suojärveläisenä laulujen tekijänä ja Tromoffien Vanja Tallas kanteleensoittajana ja hänen veljensä Paul Tulehmo sanoittajana ja säveltäjänä, niin ei ole ihme jos Nellin runosuoni pulppuaa, laulu helähtää ja soittopelinkin sormia tottelevat, sanottiinhan — ken sua se roiteh.

Ei Nellin elämä pelkkää laulua ja soittoa ollut, se oli vakavaa yrittämistä perheensä eteenpäin viemisessä. Nelli jäi jo nuorena leskeksi, viiden lapsen yksinhuoltajaksi. Kaikki lapset hän koulutti ja kasvatti hyvin. Jokainen on löytänyt paikkansa yhteiskunnan eri portaissa.

Iloisuudellaan Nelli peittää vakavuutensa. Hänen elämänsä perustuu uskonnollisuuteen. Se auttaa häntä, antaa voimaa ja tulee esille monissa Nellin runoissa; malliksi säkeistö runosta Rakkaus, ikuinen liekki:

*Näen paljon sisällä kyynelien,
kun aikoja menneitä muistelen.*

Syty, rukouslamppuni, siunaamaan.

Ovat muistot lahjoja — taivaan ja maan.

Vesa L a m m e l a , Satakunnassa yli 110 vuotta sitten toimintansa alkaneen vienankarjalaisen kauppatalon nykyinen toimitusjohtaja täytti Paneliassa 50 vuotta 12.5.1991.

Kauppan Paneliaan perusti v. 1878 Uhtuan pitäjän Lamminpään kylästä lähtenyt Nikolai Sofronoff. Sofronoffien suvulla oli Satakunnassa aikanaan useita kauppiaita, joista elinvoimaisuuttaan tänään osoittaa Vesa Lammelan, neljättä polvea edustavan karjalaisen kauppaperinteen vetäjä.

Karjalan Heimo esittää jälkikäteen merkkipäivän johdosta parhaat onnittelet Vesa Lammelalle, karjalaisen kauppaperinteen jatkajalle. Uhtuan Sofronoffin suvun kauppiaiden historiaan Suomessa on aihetta palata myöhemmin.

Paavo Harakka.

Koulunjohtaja Paavo H a r a k k a täytti 15.4.1991 Valtimolla 50 vuotta. Hän on tunnettu karjalankielen puolesta puhujana, sen vaalijana ja jälkipolville siirtäjänä. Tästä johtuu, että on paikallaan kertoa suojärveläisen Paavon elämänsä vaiheet sillä kielellä, jota hän rakkautella vaalii.

Kuulevai Fed'an Pausu, nygöi sie pääsüd muz'ikaksi, stariuus on ies. Karjalankieli da mieli on siulles suvun perindyo. Olethai muamoin puoles Härkkimen suvun tsorppie da tuattois puoli vedäy Onttosih. Molemmad suvud oldih voikoit pajattamah. A siun pajatandua emmo tunne. Vai min pajatannal hävinnet, sen kirjuttamisel voitat. Kynä pysyy hyvin kobris dai toppih et sevo. Joga blikkusen paned kohalleh.

Kätkyös piästyö savodit omal kielel paissa, sidä et ole unohtanut, hos käskietti. Seminaurie käyves prismit jengua, luajid karjalankielisen bumuaan, a siul vassattih: "Tehkää apuraha-anomuksenne kirjakielellä!" Se oli los'ku siun piäh, mi sai vered lekkehel. Veren kierrändä ei männyt sudra. Se vahvisti piän sidä puolda, mis siul oli "Karjalankielen osasto". Olet omal kielel paissut, kirjat luadinut da vie muidä kerrennyt opastamah. Dai olet Valdimon herroi bokkah syvännyt, kui heil sanoit: "Luadimmo Valdimos kaksikielisen kunnan, toisena kielenä suojärvi. Rubiemmo dai koulus suojärvie opastamah." Nenga annoit herroil duumaitsemistä.

Siun karjalaisuus osuttuu suojärveläisyyteen, vai et sie ole muidakaan unohtanut. Aivin siun nimi vilahtelou konsa kenen kokovuksis, kui käyt karjalaisuutta puolustamas da sanot: elgiä karjalankieldä unohtakkua. Karjalan Sivistysseura andoi siulles jengua 250:— vuodena 1961. Se ei ollut suuri summa, sil ei taigina äijäl sagonut. Jenga ei männyt sudra, olet 30 vuuvun aijan seuran lehtie Karjalan Heimo kirjutuksil muistanut. Ei ole kumma, jos seuran johtokunta myöndi siul endisen ansiomerkin rinnal uuvan bräskän, mih oli kir-

jutettu kuvanveistäjä Alpo Sailon vaativat sanat: "Se kansa elää, joka kunnioittaa ja vaalii esi-isien perintöä!"

Tämän sanonnan sie olet täyttänyt baris's'ojen kera. Siid siulles suured passibot. Pysy tervehenä da vie päätökseh ne suured jielod, kudamih Suomen Kulttuurirahasto abuo siulles oijendi.

· KOSTI PAMILO

85 vuotta täytti 18.5.91 Hyvinkäällä Irja M a n n i n e n o.s. Bogdanoff. Hän on syntynyt Itä-Karjalassa.

70 vuotta täytti Sanni T y y n e l ä o.s. Pottonen Vääkysssä 3.4.

TUONILMAISIIN OVAT SIIRTyneET

Mikael ja Eeva Tiilikainen.

Tukkukauppias Mikael T i i l i k a i n e n kuoli 24.4. 1991 Vaasan kaupunginsairaalassa, missä hän eli viimeisen vuotensa vuodepotilaana. Hän oli syntynyt Evijärvellä 21.3. 1902. Hänen isänsä Konrad Tiilikainen oli syntynyt Vienan-Karjalassa Jyväskylähdellä.

Mikael oli viidennen polven kauppias. Suvun esi-isät kävivät laukkukauppiaina, hakivat tavaraa kaukaa aina Moskovasta saakka ja kiersivät sitten laukkuineen Suomen puolella.

Jo Mikaelin isoisällä Alekseilla oli kauppa Kokkolan Linnusperällä. Hänen pojillaan oli kauppiaita eri puolilla Pohjanmaata mm. Kivijärvellä, Evijärvellä, Toholammilla ja Kannuksessa. Mikaelin isä Konrad piti kauppiata Evijärvellä, jota hän hoiti vaimonsa Josefiinan kanssa. Perhe kasvoi ja

he siirtyivät Josefiinan kotipitäjään Kannukseen. Kannuksessa Mikael varttui nuorukaiseksi. Isä piti tärkeänä, että kaikki lapset saisivat kaupallista koulutusta ja niinpä Mikaelkin kävi Oulussa kauppakoulun. Hän avioitui ja siirtyi hoitamaan isänsä toista kauppaa Toholammilla. Pian hän kuitenkin hakeutui kauppamatkustajaksi Tanner & Mannerille. Sen jälkeen hänellä oli lyhyen aikaa kauppa Juho Tannerin kanssa Vaasassa.

Vuonna 1933 hän perusti Niilo Seppäsen kanssa tukku-kaupan ja 1950-luvulla oman tukkukaupan, jota hän hoiti aina vuoteen 1969 saakka. Tavarantoimittajana hän tavallaan jatkoi laukkukauppiaitten ylläpitämistä, sillä suuri osa asiakkaista kiersi Pohjanmaalla kauppaa tehden. Useat heistä olivat vienankarjalaisia sukujuuriltaan.

Mikael Tiilikainen oli kauppias ja yksityisyrittäjä koko sydämeästään. Hän oli ylpeä sukujuuristaan ja halusi hoitaa hyvin ammatin, joka oli periytynyt sukupolvesta toiseen.

Vuonna 1914 hän poikasena kävi Yrjö-veljensä kanssa Jyvälahdella, missä silloin asui kaksi heidän isänsä sisarta.

Mikael oli talvisodassa ja jonkin aikaa jatkosodan vuosina Vaasassa it-patterissa etäisyysmittaria hoitamassa.

Hän oli hyvin isänmaallinen, vilkas ja huumorintajuinen ihminen. Aviomiehenä hän oli huomaavainen ja auttavainen. Kun lapset olivat lähteneet omille tahoilleen pois kotoa, he yhdessä ahkeroinvat liikkeessä jakaen ilot ja huolet.

Hänen Eeva Maria vaimonsa siirtyi vain runsas 4 kuukautta aikaisemmin rajan toiselle puolen. Eeva Maria oli syntynyt 20.11.1904 ja kuoli 11.12.1990. Eeva tutustui nuorena aviovaimona vienankarjalaisiin ihmisiin, oppi pitämään heistä ja nautti heidän seurastaan. Hän kertoi aivan viimeisinä elinpäivinä, minkä rikkauten hän oli saanut, kun oli saanut oppia tuntemaan aivan uudenlaista kulttuuria ja kuulla kaunista vienankarjalaista murretta.

Lapset, kaksi tytärtä ja poika kaipaavat vanhempiaan, mutta ovat samalla hyvin kiittolisia siitä, että äiti ja isä saivat elää pitkän elämän. — M-L. K.

Rovasti Matti Vironmäki kuoli Helsingissä 27.4.91. Hän oli syntynyt Valkeasaassa Inkerinmaalla 3.7.1914.

Vironmäki vihittiin papiksi v. 1938 Viipurin tuomiokirkossa. Toimittuaan pappina Koivistolla, Viipurissa ja Jyväskylässä hän siirtyi Merijärven kirkkoherraksi ja edelleen pääkaupunkiin Suomen pyhäkouluyhdistyksen kenttäsihteeriksi. Agricolan seurakunnan kirkkoherra hänestä tuli v. 1968.

Rovasti Vironmäki oli Inkeriläisten Sivistysliiton perustajajäsen.

Rovasti Leevi Vironmäki kuoli Mikkelissä 28.5.91. Hän oli syntynyt Valkeasaassa Inkerinmaalla 23.9.16.

Leevi Vironmäki tuli I maailmansodan aikana pakolaisena Viipuriin, missä luki ylioppilaaksi ja vihittiin papiksi sodan aattona v. 1939. Oltuaan muutaman vuoden Vahvialan seurakunnan virallisena apulaisena hän siirtyi Mikkelin hiippakunnan pyhäkoulupapiksi. Myöhemminä vuosina hän toimi mm. Kiihtelysvaarassa, Äänekoskella ja Haapasaaressa. Eläkkeelle Leevi Vironmäki jäi Jäppilän seurakunnan kirkkoherran virasta.

Roope Rottinen kuoli 10.4.91 Muhoksen terveyskeskuksen vuodeosastolla. Hän oli syntynyt Vienan Pistojärvellä 7.6.1901.

Aleksis Maksimainen kuoli 2.5.91 Sotkamossa. Hän oli syntynyt 5.10.1906 Rukajärvellä.

Helsingissä kuoli 13.3.91 tulisieläinen salmilainen, emäntä Nasti Ronkainen. Hän oli syntynyt 21.1.1907 Salmin Uuksussa. Nuoruusvuosista lähtien hän oli mukana seuratoiminnassa niin syntymäseudullaan kuin Helsingissäkin. Hyvänä esiintyjänä, laulajana ja näyttelijänä hän osasi valloittaa kuulijakuntansa.

Pitkän päivätyön Nasti teki Ent. Salmilaisten seurassa mutta aikaa ja halua riitti muidenkin seurojen auttamiseen. Hän esiintyi Karjalan Sivistysseuran vuosijuhlissa, oli mukana useammilla Boräsiin tehdyillä matkoilla ja voitti yhdessä Veera Kujanpään kanssa Karjalan Liiton näytelmä-mestaruuden näytelmällä Evakon tuomiset.

Kepeät mullat energisen ihmisen haudalle. Nastia ei koskaan tarvinnut innostaa, hänen toiminnassaan oli vauhtia muillekin jakaa. KP.

Nasti Ronkainen näytelmässä Evakon tuomiset, kirj. Kosti Pamiilo.

Karjalan Sivistysseuran Kyykkäkerhon I-joukkueen pitkäaikaisen vastuunkantajan Heikki Ahosen kyykkäsaava kirposi hänen kädestään pelineliöön Seurasaassa kesäkauden avajaiskilpailuissa toukokuun 7. päivänä. Heikki oli syntynyt 24.3.1947.

Heikki Ahonen.

Heikki itse ja koko ystäväpiiri tiesivät Heikin elämänlankansa lyhyden. Lääkärit olivat antaneet hyvin vähän elin aikaa. Hänellä oli valittavanaan kaksi mahdollisuutta; istua kotona odottamassa tai kaatua ystäviensä parissa mieliharrastuksensa parissa. Heikki valitsi jälkimmäisen vaihtoehdon. Kyykkä oli hänelle kaikki kaikessa. Hän oli innokas pelimies, ahkera osallistuja ja väsymätön uurastaja järjestelytehtävissä.

Kunnioitamme pitkäaikaisen seuramme jäsenen muistoa ja kiitämme hyvästä työpanoksesta kyykän hyväksi.

KSS:n Kyykkäkerhon johtokunta

Jouki Lettijeve.

Jouki Lettijeve kuoli 5.4.91 Vuonnisessa 82 vuoden iässä. Hän oli syntynyt Venehjärvessä. Äiti oli Outi Lesonen ja isä Simana Lettijeve Lapukasta. Äidin kuoltua 4-vuotias Jouki sai äitipuolekseen Marinan, joka ei yleensä pitänyt lapsista, mutta Jouki oli kuitenkin hänelle mieluinen.

Silti tyttö joutui tekemään pienestä pitäen kotitöitä ja jo alle 12-vuotiaana hän veti hevosella puita metsästä, kun isä Simana oli talvet ratatoissa Kemin puolella.

Kasvavalle perheelle piti hankkia elanto. Niinpä Jouki ei ehtinyt käydä koulua kuin yhden vuoden, jonka aikana ehti kuitenkin oppia kirjoittamaan. Opintahua häneltä ei olisi puuttunut, mutta äitipuoli yksinkertaisesti piilotti kirjat ja uhkasi jopa polttaa ne, jollei muu auttaisi.

Täytettyään 12 vuotta Jouki meni ensin piikomaan Uhtualle ja sitten siivoojaksi paikalliseen lastenkotiin. Siellä hän oli työssä kolme vuotta. Tämän jälkeen hänet opetettiin parturiksi. Iltaisin ja vapaahetkinään hän kävi ahkerasti erilaisilla kursseilla Uhtuan kulttuuritalossa. 25-vuotiaana Jouki avioitui vuonnislaisen Leo Tervon kanssa ja muutti tämän kotimökkiin Vuonniseen. Samassa mökissä asuivat myös miehen vanhemmat, mutta sopu sijaa antoi.

Jouki Lettijevein poismenoa jäivät suuremaan lapset Valja ja Slavaki, sisar Maria perheineen Oulussa sekä sukulaiset rajan molemmin puolin. LL

Kymmenen lapsen äiti, itkuvirsien taitaja Senja Larinmaa - Jevsejev o.s. Makarov, syntynyt Aunuksen Savujärvellä 10.3.1903, kuoli 31.7.1990 Laukaan Leppävedellä.

"Äitini kuului taitavaan itkuvirsien esittäjäsukuun ja oli itse perinyt tuon taidon omalta äidiltään Jelena Makarovilta. Äitini virsittämistä kävivät Leppävedellä nauhoittamassa professori Aarni Penttilä ja akateemikko Pertti Virtaranta", kertoo Valde Larinmaa.

"Itkuvirsiperinne ei ymmärtääkseni ole vielä suvusta koonaan kirvonnut äitini siirryttyä tuonilmaisiiin, sillä vanhin siskoistani Tanja Laitinen o.s. Larinmaa virittäytyi virsittämään hiljakkoin Laukaan hautausmaalla äitimme hautakiven paljastustilaisuudessa:

*Kuunnelgua kurjan akan kuulumizet,
kalmoih kaimatun jälgeläizen valitukset.
Helein heimokunda, obzoi omakunta,
kun on näinä aigoina akkarukalla
moninkertaizet ikävät,
kun on kallis nainen kantajainen
kallehin syntyziin kaimattu.
Millä inhan akkarukka nämä ikävät iznesin.
Kallehen naisen kautta, kuoalajat,*

*kallehet sizaret da veli.
Kallehen naisen kautta kuoalaja
kallis diädö.
Kun on yhteiset igäväizet iznesittäväinä.
Parmoininen nainen raukka
annan suuret spassibot
kallehelle naiselle kantajaiselleni.
Ei ole enää vaivaista naista vastuamassa,
eigä karhieda naista kaimuamassa.
Vaan on inhuan akkarukalla
unohtumattomat igävät.*

Näihin unohtumattomiin ikäviin yhtyvät kaikki omaiset ja sukulaiset Suomessa, Ruotsissa, Itä-Karjalassa ja kaukana Venäjällä.

Senja Larinmaa-Jevsejev o.s. Makarov 1903—1990. Reliefin on muotoillut kuvanveistäjä Nina Sailo (kuva: Paavo Jänis).

LAHJAKSI SUOMALAISELLE

Heimolehti Karjala —
suomalainen lahja
suomalaiselle.

Lisätietoja os.
Heimolehti KARJALA
Oksasenkatu 8
53100 Lappenranta 10
Puh. 953-11700/tilaukset

